

УДК 347.63

Мельник Марія Богданівна,
аспірант Інституту законодавства Верховної Ради України,
юрист 1-ї категорії Центру проблем імплементації
Європейського соціального права юридичного факультету,
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВІРНОГО РЕЖИМУ ПРИПИНЕННЯ ПРАВА НА АЛІМЕНТИ НАБУТТЯМ ДИТИНОЮ У ВЛАСНІСТЬ НЕРУХОМОГО МАЙНА

У статті розглядаються питання щодо з'ясування правового режиму договору про припинення права на аліменти у зв'язку з набуттям дитиною у власність нерухомого майна. З'ясовуються юридична характеристика виду договору, його умови, ознаки, сторони та форма. Доводиться змішана форма договору, уточнюється момент його алеотарності тощо.

Ключові слова: аліменти; інтереси дитини; аліментні зобов'язання; договірні аліментні правовідносини; припинення аліментних правовідносин.

Melnik M. The peculiarities of the contractual regime of termination of the right to alimony in acquiring by a child a property of real estate

The article is devoted for clarifying the legal status of the contract to terminate the right to alimony in connection with obtaining child ownership of real estate. It turns its legal description type of contract, its conditions, symptoms, side and form. We have a mixed form of contract, specified time its aleotarnosti etc.

Keywords: maintenance; interests of the child; alimony obligations; alimony contractual relationship; termination of alimony relations

Мельник М.Б. Особенности договорного режима прекращения права на алименты приобретения ребенком в собственность недвижимого имущества

В статье рассматриваются вопросы выяснения правового режима договора о прекращении права на алименты в связи с приобретением ребенком в собственность недвижимого имущества. Выясняются юридическая характеристика вида договора, его условия, признаки, стороны и форма. Приводится смешанная форма договора, уточняется момент его алеотарности и т.д.

Ключевые слова: алименты; интересы ребенка; алиментные обязательства; договорные алиментные правоотношения прекращения алиментных правоотношений

Актуальність дослідження. Роль інституту договору у приватному праві важко применшити чи недооцінити, оскільки його юридична конструкція надає можливість реалізувати цивільні правовідносини найбільш зручним способом для їх учасників.

Утім передбачена законодавцем можливість припинення сплати аліментів на підставі домовленості (договору) відповідно до статті 190 СК України, хоч і є генетично пов'язаною із цивільно-правовим регулюванням договірних відносин, проте характеризується низкою невизначеностей щодо змісту, юридичної характеристики та правового режиму його укладення. Однак наявна законодавча невизначеність правової регламентації договірних правовідносин з припинення аліментних зобов'язань через нерозробленість ані законодавчої, ані в доктринальному сенсі цієї договірної конструкції дає підстави вказати на можливість порушення майнових інтересів дитини, що є не припустимим.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи доктрину сімейного права варто визначити, що на сьогодні договірна конструкція регулювання сімейних правовідносин активно розвивається. Зокрема, проблематикою інституту договору переймалися чимало вчених-дослідників, роботи яких заслуговують на увагу. Серед таких дослідників важливо вказати на В.К. Антошкіну [2], О.О. Давидову [4], Р.М. Замуравкіну [8], Н.Ф. Зневігородську [9, с. 13–15; 10, с. 26–27; 11, с. 77–82; 12, с. 153–156], І.В. Жилінкову [6; 7, с. 28–31], О.В. Михальнюк [14, с. 326–341], О.М. Рустамову Ю.А. [19], С.Я. Фурсу [24, с. 55–62] та інших. Натомість проблематика саме договірної конструкції інституту припинення права на аліменти у зв'язку з набуттям дитиною у власність нерухомого майна переважно не досліджувалась. А деякі дослідження, що були проведені Р.І. Таш'яном [22, с. 64–73; 25], О.В. Розгон [20, с. 138–144] та Г.С. Волосатим [21, с. 293–295], були присвячені здебільшого процедурно-практичним проблемам цього договірної інституту. А саме: з'ясуванню – особливостей укладення та видової характеристики цього виду договору, практики застосування статті 190 СК України тощо. Як наслідок, такий стан наукової розробленості цієї проблематики не може з об'єктивних причини відображати повноту його правового регулювання. Адже не залишається осторонь поняття, змісту, особливостей правового режиму цього виду

договору, що є неприпустимим, а отже, проблема потребує подальшого дослідження.

Мета дослідження полягатиме у з'ясуванні особливостей змісту договору про припинення права на аліменти набуттям дитиною у власність нерухомого майна та правового режиму його укладення. Вирішення таких завдань надасть можливість чітко визначити основні умови договору про припинення права на аліменти зарахуванням нерухомого майна у власність дитини, його предмет, порядок та способи укладення, момент припинення права на аліменти, набрання чинності договору тощо. Це сприятиме *збереженню рельєфу майнових інтересів дитини* у перехідний (трансформуючий) їх період, визначить також і притаманні для такої договірної конструкції права та обов'язки сторін договору, виділить специфічність форми такого договору тощо.

Розглядаючи ці питання, слід вважати, що для з'ясування понятійного апарату аналізуючого виду договору необхідно насамперед відстежити основну концепцію саме цього договірного режиму в сімейному праві, сфокусувавши при цьому увагу на виділенні низки специфічних умов (ознак), притаманних для таких договірних відносин.

Так, у доктрині сімейного права устоялася позиція у тому, що договори в сімейному праві носять спеціально-галузевий характер, що, на думку С.Ю. Чашкової, зводить їх у ранг сімейно-правових договорів, та укладаються з метою уникнення конфлікту [27, с. 16]. Дослідниця знаходить необхідність виділяти такі види сімейних договорів, як майнові та немайнові, зазначаючи, що такі є консенсуальними [27, с. 17]. Проте в рамках винятку варто прислухатись до думки О.В. Розгон, яка справедливо звертає увагу на те, що «не можна говорити про консенсуальність або реальність договору про припинення права на аліменти, адже здійснення дій його сторонами в неналежній формі або з недотриманням вимог щодо державної реєстрації не сприяє набранню чинності цим правочином» [20, с. 138–144]. Схожу позицію займає і Р.І. Таш'ян, вважаючи, що також не можна вести мову про консенсуальність або реальність договору про припинення права на аліменти. Адже, на думку вченого, здійснення дій його сторонами в неналежній формі або з недотриманням вимог щодо державної реєстрації є недостатнім для набрання чинності цим правочином, оскільки остання відповідно до частини третьої статті 640 ЦК України зумовлюється саме необхідністю нотаріального посвідчення і державної реєстрації

[22, с. 67], з чим слід і погодитись. Адже дійсно, тут момент погодження, укладення договору та набуття права власності не збігаються.

Однак така характеризуюча ознака цього виду договору, як «алеотарність» (ризиковість), серед дослідників у правовій доктрині доволі неординарно пояснюється через різність позицій дослідників. А тому з'ясування цього питання є доволі принциповим на шляху до розкриття цього правового режиму.

Зокрема, досліджуючи питання правової природи ризикових договірних правочинів, Р.А. Майданик та І.С. Тімуш визначають, що ризиковий характер таких договорів (у тому числі і про припинення права на аліменти) викликаний насамперед тими нормальними умовами досягнення юридичної мети або підстави (*causae*) ризикового зобов'язання у певному вигляді, але обумовленої при цьому дією випадку невизначеності на момент виникнення зобов'язання загального розміру або існування зустрічного зобов'язання (курсив власний – М. Мельник) [1, с. 254]. Включення до юридичних умов договору випадку (визначеного або невідомого), випадковість якого не дає можливості на момент укладення договору визначити розмір або надання обіцяного, на думку цих вчених, і створює ймовірність виникнення негативного (програш, збитки, шкода), позитивного (виграш, вигода, прибуток) або нульового економічного чи іншого соціального результату за договором [1, с. 261; 23, с. 285].

На думку Р.І. Таш'ян, сутність «ризиковості» цього виду договору полягає у тому, що *під час укладення договору* неможливо передбачити у ньому *кількісний еквівалент* аліментних зобов'язань (*платежів*), які за договором будуть припиненні, опираючись на те, що законодавством допускається можливість збільшити чи зменшити розмір аліментів, припинення їх у зв'язку зі смертю платника аліментів, чи дитини, втрати заробітку тощо (курсив власний – М. Мельник) [22, с. 67]. Тракткування таких умов «ризиковості» (смерть, зміна розміру, тощо), на нашу думку, дає підстави для очевидного розмивання «меж» аліментних правовідносин, при наявності таких обов'язкових умов: аліментного зобов'язання; розміру аліментів; віку дитини; статусу нерухомого майна; – а відтак момент «алеотарності» із позиції цих вчених характеризується доволі казуїстично.

За таких обставин вважаємо за необхідне предметно вказати на те, що правова природа договору про припинення аліментних зобов'язань

витікає і з інших обставин. Зокрема, такі договірні відносини виникають на підставі вже наявних (встановлених, відомих та визначених) юридичних фактів – *(а)* чіткості встановленого зобов'язання про сплату аліментів (наявна форма аліментів та їх розмір), *(б)* встановлені факти, які надають можливість відбутися стадії укладення договору про припинення аліментів (наявність нерухомого майна, його оцінка та вид і технічні умови, придатність, оборотоздатність, тощо – визначені); *(в)* наявність дозволу органів опіки та піклування, наявність згоди сторін, відсутності заборон чи перешкод в укладенні договору, наявність окремого місця проживання платника аліментів від дитини тощо.

Отже, «ризиковість» отриманої вигоди, збитків, «програшу» чи «виграшу» відсутня. Це пояснюється тим, що сторони договору мають можливість передбачити та оцінити правові наслідки від укладення такого договору, а зокрема – набуття конкретного майна із відповідним правовим режимом у власність в еквівалент «обміну» припинення чітко покладених (зафіксованих) договором, заявою або рішенням суду розміру аліментних зобов'язань на боржника-платника аліментів, які припиняються. А тезис про «можливість фіксованого розміру аліментів бути зміненим в майбутньому» суперечить ключовим елементам підстав виникнення правовідносин у цивілістиці, якими прийнято вважати наявність юридичного факту чи фактичного складу [28, с. 107; 31, с. 24]. Крім того, на думку Р.Б. Шишки, юридичні факти можуть залежати від *волевиявлення набувача* [30, с. 95] (зокрема – дитини (з одного боку зобов'язання); з іншого – платника аліментів – *М. Мельник*). Такі волевиявлення якраз і характеризують себе як реальні, адже чітко визначають наслідки, які є передбачувані.* В гіршому разі, у разі відсутності юридичного факту, очевидно, що цивільні правовідносини не виникають, не виникає і «ризиковість». А відсутність «майбутніх» умов, які б мали правове значення для характеристики договору «ризиковості», вказує на відсутність реальних підстав для виникнення правовідносин

---

*Для довідки: на думку Погрібною С.О., сам юридичний факт – це саме той елемент у механізмі правового регулювання, з якого починається перетворення сфери належного (що відображена в створеній суб'єктом правового регулювання нормі статутного або договірної права) у сферу суцього: в реальну поведінку адресатів цієї норми, і, як наслідок, у стан урегульованості цивільних суспільних відносин загалом [17, с.126]. З одного боку, це явище дійсності – ... дія. Отже, у цьому сенсі йдеться про матеріальний (а точніше – «реальний» факт). Але, з іншого боку, цей реальний факт, будучи передбаченим нормою права, породжує відповідні правові наслідки, а тому є не просто «фактом реальності», а виступає як факт юридичний [26, с. 90].

щодо «можливості збільшення чи зменшення розміру аліментів, припинення їх у зв'язку із смертю платника аліментів чи дитини, втрати заробітку», що постають всього лиш як передбачена законодавцем, як право/можливість/ чи обов'язок/необхідність.

Тому, на відміну від договору довічного утримання (догляду), алеотарність якого зводиться до того, що відчужувач майна забезпечується утриманням довічно, де «довічність» вказує на те, що невідомо коли настане факт припинення правовідносин, що пов'язано із його смертю, власне – коли припиниться зобов'язання з утримання, їх характер, чи ускладниться тощо, - «ризиковість» припинення аліментних зобов'язань нівелюється попередньо виниклими чіткими зобов'язальними аліментними правовідносинами.

Договір про припинення права на аліменти може й суттєво різнитися із часом закінчення права на аліменти. *До прикладу*, до закінчення може залишатися декілька років, десятків років, або ж місяці, дні чи години, виходячи з інституту строків та термінів у цивільному праві (статті 251–255 ЦК України). У такому разі позиція апелювання Таш'яном Р.І. на «відсутність можливості обрахувати суму аліментів, право на отримання яких припиняється за цим договором» виглядає доволі неузгодженою. Адже, якщо *предметом цього договору є* припинення зобов'язання сплачувати аліменти, як грошова сума; зобов'язання вчинити певні дії, які забезпечують можливість утримання дитини; зобов'язання передачі нерухомого мана, яке набувається у зв'язку з припиненням права на таке утримання, що призведе до *позбавлення можливості отримувати аліменти* (гроші в певному еквіваленті (частці від доходу, заробітку), наданні певних послуг по догляду, тощо). Тому предметом договору не є «обрахування суми аліментів, право на які припиняється», адже сума – завжди визначена на час укладення договору, як і встановлене та чітко зафіксоване право на отримання конкретних аліментів, їх еквіваленту; як і визначений еквівалент того чи іншого нерухомого майна набуваючого дитиною (або дитиною чи кимось із батьків) у власність. А правовідносини за так званим «перерахунком» припиняються у зв'язку з укладенням цього договору з обох сторін.

Аналізуючи зміст статті 190 СК України доцільно вказати на те, що договір про припинення аліментних зобов'язань набуттям дитиною нерухомого майна є договором на користь третьої особи. Це пояснюється

тим, що укладення договору з огляду на зміст статті 190 СК України відбувається на користь дитини. У деяких випадках така користь може бути розділена в рамках спільної сумісної власності з одним з батьків, з ким проживає дитина. Також законодавством передбачена комбінація участі у разі досягнення дитиною 14 років в укладенні договору. Разом з тим у всіх випадках, на нашу думку, характер договору як такий, що укладений на користь третьої особи, зберігається у разі наявності майнового інтересу дитини.

В.М. Коссак виокремлює, що за договором, який укладається на користь третьої особи, боржник є зобов'язаною особою, відносно як кредитора, так і третьої особи. Сторона за договором може скористатись цим правом, якщо інше не впливає із договору [15, с. 538]. Тому на додаток до цього важливо й предметно вказати на те, що обов'язок з утримання, який є стержневим для батьків і в аліментних правовідносинах теж, покладається в такому разі на того з батьків, з ким проживає дитина. Відповідно у такої особи виникає вже самостійний майновий інтерес, який спрямований знову ж таки на самостійне утримання дитини шляхом управління набутим нерухомим майном та отримання із нього коштів, матеріальної іншої вигоди (блага) задля утримання дитини. Відтак і подальші договірні умови будуть засновуватись на користь третьої особи, де дитина до досягнення нею повноліття може бути як учасником таких відносин, так і власником (співвласником) нерухомого майна та отримання прибутку; як і вимагати належного утримання.

За таких обставин якраз і настає момент «алеотарності» (ризиковості) для одного із батьків, з ким проживатиме дитина. Адже невідомо характер утримання, його час, тощо – чи буде дитина потребувати додаткових витрат, чи буде потреба утримувати дитину до досягнення нею 23 років у зв'язку із навчанням, тощо.

Виходячи із суб'єктивного складу конструкції цього договору, слід також наголосити на тому, що договір про припинення права на аліменти може бути укладений і щодо множинності суб'єктів учасників таких правовідносин. *До прикладу*, коли такий договір укладається на користь декількох дітей, внаслідок чого в останніх припиняється право на аліменти (утримання) від їх батька, або батьків (коли такі були ініційовані від однієї матері, щодо різних батьків). У цьому випадку йдеться про пасивні зобов'язання, оскільки за класичною схемою множинності зобов'язань на стороні боржника (платника аліментів)

виступають декілька осіб, платників аліментів, кожен стовоно своїх дітей відносно матері, яка є спільною для таких дітей. Хоча СК України не визначає спеціальних правил щодо множинності аліментних зобов'язань, однак відповідно до частини другої статті 510 ЦК України міститься положення про те, що у зобов'язанні на стороні боржника або кредитора можуть бути одна або одночасно декілька осіб. В доктрині цивільного права такій конструкції зобов'язальних правовідносин надано пояснення як множинності на стороні боржника, що є пасивною співучастю [29, с. 17].

Окрім цього, аналізуючи зміст частини другої статті 190 СК України, яка закріплює можливість набути право власності, окрім дитини, і тим із батьків, з ким проживає дитина, доцільно звернути увагу на обставини, за яких виникатиме передумова до укладення на відповідній правовій підставі договору, а вслід за цим і набуття права власності на нерухоме майно одним із батьків.

Так, оскільки праворегулятивною сутністю та завданням інституту припинення права на аліменти зарахуванням нерухомого майна у власність за змістом статті 190 СК України є регулювання правовідносин з припинення аліментних зобов'язань, які виникли між сторонами шляхом набуття майна у власність, через що досягається мета аліментів – забезпечення утримання дитини, одного із батьків. Тому основний зміст інституту припинення права на аліменти набуттям нерухомого майна може виникати виключно між тими особами, в інтересах яких установлено у законний спосіб (за заявою, за договором, за рішенням суду) вид та розмір аліментів.

Низкою статей СК України визначено випадки, коли право на аліменти у зв'язку з проживанням, доглядом чи вихованням дитини, виникає безпосередньо в одного з батьків, через їх непрацездатність, що пов'язана з утриманням дитини. Зокрема, статтею 86 СК України закріплено право на утримання чоловіка дружиною у випадку, коли дитина, якій не виповнилося три роки, а у випадку фізичних чи психічних вад дитини до шести років, якщо дитина проживає із батьком. Або ж відповідно до статті 84 СК України: у разі вагітності дружини, або коли дитина має вади фізичного чи психічного розвитку; у разі встановлення аліментів на утримання одного із подружжя за договором або рішенням суду; тощо. Ці обставини об'єднує в аліментних зобов'язаннях з припинення права на аліменти та зарахування у

власність нерухомого майна така умова – потреба забезпечення утримання у зв'язку з доглядом за дитиною. Проте, на нашу думку, не є підставою для реалізації стаття 190 СК України, коли виниклі у подружжя правовідносини з утримання не викликанні потребою утримання дитини в порядку статті 77 СК України, оскільки законодавством передбачено інший порядок та умови припинення права на аліменти, який за своєю правовою конструкцією доволі подібний.

З огляду на вищевикладене режим укладення договору буде характеризуватися певними особливостями, що полягатимуть у встановленні дотикових умов, для участі одного з батьків у договорі про припинення права на аліменти у зв'язку з набуттям у власність нерухомого майна. Адже самі правовідносини повинні вказувати на припинення аліментних зобов'язань і з боку дитини, і з боку матері чи батька, який також утримує аліменти, що зрештою, має суттєве правове значення для змісту договору, правовідносин, що органічно виникли раніше та повинні припинитися за домовленістю сторін.

О.В. Михальнюк доволі слушно сказала, що надаючи характеристику сімейному договору, необхідно звернути увагу на те, що він завжди є правомірною вольовою дією (угодою) суб'єктів сімейного права, що націлений (скерований – *М. Мельник*) на встановлення, зміну та припинення майнових та особистих немайнових сімейних прав та обов'язків [14, с. 335]. Звісно, в такій позиції немає жодного сумніву, оскільки будь-який правочин, а особливо і договір, за загальним правилом націлений саме на виникнення, зміну та припинення прав та обов'язків (частина перша статті 202 ЦК України). Це дає підстави визначити низку прав та обов'язків, які виникають, змінюються та припиняються при укладенні договору про припинення права на аліменти. Зокрема, виникає – право власності на майно, як абсолютне право; права та обов'язки з управління таким майном, у тому числі щодо володіння, користування, розпорядження та здійснення права власності; змінюються – форма утримання та суб'єкт утримання – аліментні зобов'язання з утримання на майнові відносини володіння (управління) нерухомим майном; припиняються – аліментні зобов'язання; як і виникають питання тягаря утримання, випадкового знищення чи то пошкодження майна, як і в осіб із 14 до 18 років – нести самостійну майнову відповідальність за заподіяння шкоди, тощо.

Думка Р.І. Таш'яна заслуговує певним чином на увагу з приводу того, що метою договору про припинення права на аліменти є

забезпечення утримання дитини за рахунок нерухомого майна [25, с. 188]. Адже, коли йдеться про такий специфічний об'єкт нерухомого майна, як квартира, садиба, житлове приміщення, які набуваються у власність, то такі можуть і не виконувати функцію «забезпечення утримання», через отримання прибутку. Оскільки їх функція у контексті майнових інтересів дитини – забезпечення насамперед належними житловими умовами для проживання, чи їх поліпшення, тощо. Крім того, така мета вченим окреслилась, хоч і основоположному напрямі, – у контексті забезпечення майнового інтересу дитини, що визначений основними засадами сімейного законодавства (стаття 7 СК України). Натомість законодавець закріплює і положення про можливість набуття такого майна спільно, до прикладу одним із батьків. І хоча конкретних випадків поєднання підстав набуття права власності спільно не визначено, але з огляду на принцип свободи договору, окрім дитини, у співвласника її майна виникає також майновий інтерес як на володіння майном, так і на можливість отримання та розпорядження прибутком.

Для договірної конструкції такі обставини дають можливість бути істотними для укладення такого договору, що справлятиме відповідне правове навантаження як на згоду укладення такого договору, його подальшу реєстрацію, а також подальшими особливостями спільного управління майном, яке стало предметом договору. Тобто в цьому випадку зумовлюватиметься специфіка по суті правового режиму майна, яке набуває припиненням аліментних зобов'язань щодо дитини.

Тому, коли йдеться про інтерес інших учасників таких договірних відносин, як платника аліментів, співвласника нерухомого майна (частина друга статті 190 СК України), того з батьків, з ким проживає дитина, реалізації публічних інтересів органу опіки та піклування, тощо – то проявляється додаткова превентивна функція такого договору, яка, зокрема, полягає в усуненні конфлікту або передконфліктної ситуації.

На думку Р.І. Таш'яна, укладення цього договору пов'язано з виникненням на цьому тлі негативних наслідків, які можуть бути викликані (а) неспроможністю сплати аліментів їх платником, що можуть бути пов'язані з труднощами заробітку, місця проживання, загрози притягнення до кримінальної відповідальності (ст. 164 КК України), тощо; а також у зв'язку з можливістю (необхідністю)

(б) отримати вчасно аліменти та задовольнити майновий інтерес дитини [25, с. 185] тощо.

Ці договори включають в собі явно виражений *майновий* критерій. Адже, на думку С.М. Бервенко та Р.А. Майданик, «до майнових належать договори, спрямовані на регулювання діяльності осіб із приводу певного майнового блага. Їхня відмінна риса полягає в спрямованості на одержання майна або блага, яке досягається виконанням зобов'язання» [5, с. 328]. Зокрема, майновий критерій благ у договорах про припинення аліментних зобов'язань набуттям дитиною нерухомого майна проявляється в такому невід'ємному предметі договору, як нерухоме майно. Це пов'язано з тим, що такий об'єкт правовідносин за своєю правовою природою завжди піддається грошовій оцінці (перебуває у цивільному обороті) та має матеріальний вираз, і тому зводиться у ранг, у контексті задоволення майнових інтересів дитини з утримання, матеріальним благом для дитини. Варто додати те, що такі майнові блага, які чітко ідентифікуються у змісті договору, *становлять одну із груп істотних умов договору*. Відповідно наявність аліментних зобов'язань також є істотною умовою договору, оскільки законодавець відносить до предмета договору наявність аліментних зобов'язань та потребу в їхньому припиненні у зв'язку з набуттям дитиною у власність нерухомого майна.

Залежно від юридичної спрямованості та послідовності досягнення цілей договори про припинення аліментних зобов'язань набуттям дитиною нерухомого майна можуть мати як *основний*, так і *попередній* характер. Тобто і «породжувати права та обов'язки відносно... передачі майна» [5, с. 328] (щодо основних), і мати попередній характер, через «зобов'язання сторін протягом певного строку (в певний термін) укласти основний договір у майбутньому на умовах, встановлених попереднім договором (стаття 635 ЦК України)» [5, с. 329]. Така конструкція має вкрай важливе значення, оскільки вказує на юридичний факт про висловлення намірів припинення аліментних зобов'язань та передачі у власність дитини нерухомого майна, що безпосередньо буде підставою для подальшої процедури реалізації майнових інтересів дитини в аліментних зобов'язаннях.

Звісно, слід враховувати і те, що відповідно до абзацу четвертого частини першої статті 635 ЦК України попередній договір укладається у письмовій формі, встановленій для основного договору, а якщо форма основного договору не встановлена, – то у письмовій формі. Утім згідно

з абзацом першим частини першої статті 190 СК України договір про припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з набуттям права власності на нерухоме майно укладається з «дозволу органів опіки та піклування». А вже відповідно до абзацу другого цієї частини статті такий договір «...нотаріально посвідчується і підлягає державній реєстрації». Разом з тим слід звернути увагу й на те, що відповідно до частини першої статті 210 ЦК України правочин, що підлягає державній реєстрації, є вчиненим з моменту його державної реєстрації.

Така законодавча конструкція дозволяє вказати на те, що при *припиненні аліментних зобов'язань набуттям дитиною нерухомого майна може бути укладений і попередній договір, який укладається у письмовій нотаріальній формі із дозволом органу опіки та піклування*. Натомість державній реєстрації такі попередні договори не підлягають, оскільки реальних правових наслідків не передбачається, тобто правовідносини з припинення аліментних зобов'язань не припиняються, як і нерухоме майно не змінює свого власника та не передається у власність дитини. Функція сімейного права з «контролю» держави переноситься з моменту реєстрації до моменту здійснення своїх повноважень органами опіки та піклування. Правовий режим для аліментних зобов'язань та нерухомого майна залишається в такому випадку ідентичним, який існував до укладення попереднього договору. Останній таким чином не впливає на зміну правовідносин, що існували окремо з кожного предмета правового регулювання – аліментних зобов'язань та відносин, пов'язаних з режимом права власності. Проте укладення попереднього договору впливає на виконання зобов'язань, які були визначені таким договором.

З цього приводу варто дослухатись позиції Н.І. Майданик, яка цілком слушно зазначає, що з огляду на те, що однією зі сторін на стадії укладення договору можуть бути «зірвані» переговори з укладення договору або бути проведені зустрічі з такого укладення з недобросовісною поведінкою, виникатимуть підстави для переддоговірної відповідальності [13, с. 97]. А відтак, на нашу думку, такі обставини є нічим іншим, як підставою виникнення деліктних цивільних правовідносин, що буде мати особливі наслідки для захисту майнових інтересів дитини.

Не можливо оминати і думку О.В. Михальнюк у тому, що сімейно-правові договори, на відміну від інших договорів в сучасному сімейному

праві України, мають деякі особливості. Зокрема, на думку вченої, вони: а) вони є приватно-правовими актами, які націлені на зміну, виникнення та припинення майнових та/або особистих немайнових прав та обов'язків; б) у них наявний спеціальний юридичний склад, що визначений статтями 2, 9 СК України; завжди наявна в) безпосередня залежність договірного регулювання сімейних правовідносин від сімейного (родинного) статусу фізичної особи, а також від реалізації нею конституційного права на сім'ю; наявний г) особливо-довірчий характер відносин, які регулюються сімейно-правовим договором; а д) при використанні договору в сімейній сфері суб'єкти притримуються особливої мети – саморегулювання відносин, заснованих на шлюбі, родинності, усиновленні, а також із відносин, які виникають з факту утворення сім'ї на інших правових підставах [14, с. 340].

Без сумніву, дзеркальне відображення особливостей сімейно-правових договорів не тільки надає можливість їх структурно відобразити, але й доповнити їх певною специфікою, що проявляється у суб'єктивному складі, меті, формі, завданнях, чим характеризує сутність та правову природу *договорів* про припинення аліментних зобов'язань набуттям дитиною нерухомого майна.

Зокрема, на наше переконання, *характеристика договорів* про припинення аліментних зобов'язань набуттям дитиною нерухомого майна пояснюється певною особливістю, яка виражається у тому, що ці договори поєднують (змішують у собі) такі групи сімейно-правових договорів, як: «аліментні договори» та «договори про встановлення договірного режиму майна подружжя», яке знаходиться у власності подружжя* «договори про передачу майна у власність», а також мають ознаки реальності, міновості та безплатності. *До прикладу*, з позиції аліментних договорів договорам про припинення аліментних зобов'язань набуттям дитиною нерухомого майна притаманні такі *спільні ознаки*, як – немайновий характер; задоволення інтересів дитини з її утримання;

---

*В цьому контексті слід відмітити, що Михайльнюк О.В. справедливо відмічаються такі групи сімейно-правових договорів як: договори про встановлення договірного режиму майна подружжя; аліментні договори; договори щодо виховання дітей; шлюбні договори. (Див.: [14, С.340–341]. Однак із цією дослідницею повною мірою погодитись не можливо через те, що та чи інша договірна конструкція у зв'язку з певними особливостями сімейно-правових відносин може вбирати (поєднувати в собі) як одну групу договорів (їх ознаки, предмет, завдання), так і іншу. Тому, як уявляється, за таких обставин такі групи договорів слід відносити в специфічну групу, яка і позначатиметься новою категорією «змішаних» сімейно-правових договорів.

наявність спільного суб'єктивного складу – об'єкта, суб'єктів, змісту. Останній, що виражається в правах та обов'язках, зумовлюється певною трансформацією з внутрішнього критерію змісту суб'єктивного права та змісту суб'єктивного обов'язку для усіх сторін. Натомість об'єкт та суб'єкт правовідносин – також трансформуються, припиняючись у своєму правовому статусі; відстежуються приватно-публічним характером, тощо.

З позиції «договори про встановлення договірної режиму майна подружжя» їм притаманні такі *спільні ознаки* – майновий характер; задоволення інтересів одного з батьків щодо звільнення від сплати аліментів (припинення переслідування аліментними зобов'язаннями), а також інтересів дитини (дітей) задля забезпечення у такий спосіб їх утримання, що свідчить про укладення такого договору на користь третьої особи; оплатний; наявність спільного суб'єктивного складу – об'єкта, суб'єктів, змісту. Зокрема, об'єкти характеризуються спільним правовим режимом майна; суб'єкти – наявністю специфічного сімейно-правового статусу, права та обов'язки (щодо змісту) – спільними правомочностями, які «передаються» у зв'язку зі зміною правовідносин, від одного суб'єкта до іншого; наявність спільних майнових інтересів тощо.

Разом з тим, неможливо повністю погодитись із думкою О.В. Михальнюк, а скоріш доповнити (уточнити), у тому, що хоч договори між батьками та дітьми з приводу купівлі-продажу, дарування, міни (тобто таких об'єктів сімейних правовідносин, як майна (рухомого/нерухомого) – *М.М.*) мають цивільно-правову природу, маючи при цьому спеціальний суб'єктивний склад [14, с. 339, 341] (сімейний, заснований, як правило на кровній спорідненості). Тому, на нашу думку, слід відносити до сімейно-правових договорів у зв'язку із тим, що такі договори тяжіють у виниклих відносинах саме до правового регулювання охоплених предметом та методом сімейного права, а не суто цивільно-договірному. Це пояснюється тим, що основою трансформації таких відносин у договірній конструкції є аліментні зобов'язання, інститут яких із суб'єктивним складом не притаманний цивільному праву, їх учасники та об'єкт незмінно входять до структури сімейних правовідносин; до підстав їх виникнення приналежні і юридичні факти (чи то їх сукупність), які витікають саме із сімейних правовідносин; предметом такого договору є як аліментні права, сума

аліментів, так і нерухоме майно, і що особливо актуально щодо останнього, яке хоч має/чи може мати цивільно-правову природу походження, але кінцевий результат в майновому еквіваленті, як-от зарахування, спрямований на «погашення», «припинення» суто аліментних зобов'язань, тощо – відносяться до предмета і методу правового регулювання в кінцевому значенні меті таких правовідносин саме догмою сімейного права.

Натомість роль цивільно-договірної конструкції тут постає у відповідній формі – однак зміст такої форми є суто сімейно-правовим, елементи якої і визначають та впливають на процедуру укладення, його дійсність, суб'єктивний склад, процедуру розірвання, правові наслідки для учасників таких відносин, які при укладенні договору (здійснення по суті цивільно-правової процедури), залишаються у статусі «платник аліментів (боржник) – «отримувач аліментів» – «дитина» тощо. Тобто цивільне право – це оболонка цивільно-правової конструкції договору – зміст договору – виключно сімейно-правовий зобов'язальний характер, що вказує на змішаний у цілому характер такого договору. Змішаного не тільки за видами договорів, але й за галузевою та методологічною ознакою. Отже, змішана форма вираження ознак зводить їх в особливий ранг, які слід іменувати «змішаними»,* які пояснюються спільною правовою метою – задоволення майнових інтересів дитини.

З цього приводу необхідно вказати на те, що в науковій літературі відмічається, «що «змішаним вважається договір, в якому поєднуються елементи різних договорів, який слугує підставою виникнення єдиного зобов'язання, поєднує риси договорів різного виду» [5, с. 360]. Натомість досить тісними за своєю правовою природою та похідними від змішаних договорів є комплексні договори, сутність яких, на думку А.О. Собчака, зводиться до того, що такі «породжують два або більше різних зобов'язань, які мають єдину «господарську» (лапки власні – М. Мельник) мету і групуються навколо одного з них, яке є основним» [5, с. 360].

По суті, як відмічається, змішаний договір може розглядатися як *необхідна проміжна стадія в процесі виникнення нових видів договорів*, немає якостей самостійного цивільного-правового інституту і спеціальних норм, присвячених його регламентації (курсив власний –

---

*Інститут «змішаного» договору виділяв О.С. Іоффе, – як відмічається у цивілістичній літературі; а також іншими вченими. Див.: [5, с.338, 359–361].

М. Мельник) [5, с. 361]. Саме це й створює додаткові умови віднесення договорів про припинення аліментних зобов'язань шляхом зарахування нерухомого майна у приватну власність дитини до змішаних.

Таким чином, до основних *ознак* договорів про припинення аліментних зобов'язань набуттям дитиною нерухомого майна слід віднести таке.

1. Вони є приватно-правовим актом, який націлений за своєю суттю (з однієї сторони) на припинення аліментних зобов'язань, їх зміну. Характеризуються як *змішані договори* за матеріальним критерієм, оскільки включають процедуру припинення немайнових відносин (наприклад, щодо їх змісту, тобто суб'єктивного сімейного права на аліменти) та процедуру виникнення майнових сімейно-правових правовідносин, бо передбачають процедуру набуття права власності на такий особливий вид об'єктів цивільних права, як нерухоме майно. Останнє ж характеризується специфічним правовим режимом здійснення права власності та передбачає (включає) особливі правові наслідки з його управління для (а) одного з батьків та осіб, яка їх замінює, та контролю (б) для органів опіки та піклування. У деяких випадках (за умови набуття неповної дієздатності у зв'язку з досягненням 14 років) функцію контролю, що виражається в суб'єктивному праві на здійснення права власності нерухомим майном, набуває і дитина.

З іншої сторони – на виникнення правовідносин з приводу набуття дитиною права власності на нерухоме майно, ці правовідносини тягнуть за собою для *дитини* (а) право володіти, користуватися та розпоряджатися майном за погодженням органу опіки та піклування, одного з батьків, та в межах, що визначені законом, договором; для батьків (б) нести обов'язок з утримання такого майна, забезпечувати його належне користування та володіння; зберігання, охорону, – протягом усього часу існування такого об'єкта; для органів опіки та піклування (в) брати участь у переддоговірній та договірній стадії реалізації зобов'язальних відносин у межах своїх повноважень.

2. Специфічний суб'єктивний склад учасників договірних відносин.

3. Задоволення майнових інтересів учасників договірних відносин шляхом припинення зарахуванням нерухомого майна.

4. Юридичний факт припинення права на аліменти через зарахування нерухомого майна у право власності дитини, що потребує матеріальної допомоги на її утримання.

5. Встановлення цивільно-правових гарантій на захист майнових інтересів дитини з огляду на заборону звернення стягнення на таке майно.

Цей вид договору відноситься до поіменованого, оскільки передбачений в законі. Р.А. Майданик відмічає, що *предметом* договорів подружжя про утримання дітей, до яких вчений відносить і договір про припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з придбанням права власності на нерухоме майно (стаття 190 СК України), *виступають дії з надання утримання в широкому сенсі* (курсив власний – М. Мельник). У цьому випадку, зазначає вчений, терміном утримання охоплюються випадки укладення батьками договору як про сплату аліментів, так і про заміну аліментів на нерухоме майно [1, с. 421]. По суті за логікою постановки проблеми в цьому контексті можливо угледіти пролонговану дію укладення договору, його етапність, яка позначатиметься на обов'язку батьків (одного з батьків), саме батьків – довести процедури укладення договору за звичайних умов до фактичного набуття у власність дитиною майна. Така обставина усуває в такому разі позицію про неможливість визначати договір як реальний чи консенсуальний.

Слід також повернутися щодо предмета договору. Зокрема, варто тут вказати на те, якщо Р.А. Майданик визначає, що одним об'єктом договору, що визначає його предмет, виступають дії, то О.В. Розгон притримується іншої позиції. Зокрема, дослідниця визначає, що *предметом* цього договору є аліменти, тобто *грошова сума*, яку повинен виплачувати в обов'язковому порядку один із батьків на виховання і утримання дитини, і нерухомість, що належить на праві приватної власності особисто або сумісно платнику аліментів (курсив власний – М. Мельник) [20, с. 138–144]. Натомість із такою думкою повністю погодитись неможливо. Адже предмет договору впливає зі змісту статті 190 СК України, яка доволі розширено підходить до об'єктів правового регулювання договірними відносинами, серед яких є – припинення права на аліменти, самі аліменти (їх еквівалент, розмір), нерухоме майно, утримання дитини тощо. Власне, у зв'язку з багатогранністю самого інституту з припинення права на аліменти, його змішаної природи та відповідно договірного режиму з правового регулювання даних аліментних зобов'язань і сам предмет характеризується специфічністю та

багатогранністю (різноаспектністю), що і є цілком прийнятним для особливостей договірної системи сімейного права.

Досить важливою для з'ясування сутності договорів такого характеру є думка І.В. Венедіктової щодо охоронюваних законом інтересів. Так, класифікуючи охоронювані законом інтереси, вчена досить слушно зауважує, що в речових інтересах об'єктом завжди є певна річ, а в зобов'язальних інтересах – об'єктом є певні дії [3, с. 72]. Це означає, що договірна конструкція суб'єктивного права зводиться до двох основних категорії охоронюваних законом інтересів – речового та зобов'язального, які виступають спільними та невід'ємними корелятами в цій договірній конструкції, чим зумовлюють та задають напрям – процедурі укладення та виконання таких договорів, як і його юридичній конструкції (формі), будуватися (конструюватися) в таких концепціях, що спрямовані на констатацію юридичної оцінки в цивілістичному та сімейно-правовому аспекті речей, які є об'єктом правовідносин та предметом договору задля дотримання законності; та зі сторони зобов'язальних правовідносин частини договору – упорядкування дій сторін договору.

Варто підтримати думку О. Розгон у тому, якщо батькам належить майно, яким вони володіють на праві спільної сумісної власності, то для того щоб укласти договір про припинення права на аліменти для дитини у зв'язку з передачею права власності на нерухоме майно, доцільно укласти договір про поділ майна подружжя з визначенням часток між подружжям. Після реєстрації права власності, на думку дослідниці, кожному з подружжя можна укласти договір про припинення права на аліменти для дитини у зв'язку з передачею права власності на нерухоме майно [20, с. 138-144]. Хоча й такий режим власності не є обов'язковим. Проте в такому випадку очевидно виокремлюється специфіка виникнення таких правовідносин, що зумовлює особливість договорів про припинення аліментних зобов'язань у зв'язку з набуттям дитиною права власності на нерухоме майно у контексті набуття у право власності реальної частки майна.

У постанові Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» від 15.05.2006 № 3 звертається увага в межах статті 196 СК України на те, що відповідальність платника аліментів за прострочення їх сплати у виді

неустойки (пені) настає лише за наявності вини цієї особи [18]. Разом з тим, на нашу думку, такі обставини є підставою для неможливості укладення договору, адже тут може мати місце «злісне ухилення від сплати аліментів» (стаття 164 КК України), що входить у колізію з правомірністю правочину – як можливість уникнення кримінальної відповідальності.

Висновки. Отже, інститут договору є механізмом для припинення аліментних зобов'язань, адже закріплене положення про договірний режим врегулювання аліментних зобов'язань у такий спосіб відображає основну мету врегулювання сімейних правовідносин між їх учасниками, чим і координує їх до максимально можливого забезпечення майнових інтересів дитини (частина друга статті 1, частини друга, восьма статті 7 СК України).

Підстави для укладення такого договору визначаються за наявності сукупності таких фактів – (а) наявного отримання дозволу, (б) наявності нерухомого майна, (в) наявності факту непроживання дитини з платником аліментів, а з тим із батьків, на чию користь такі сплачуються (відраховуються); (г) волі сторін до укладення договору тощо.

Предметом правового регулювання договірної режиму відносин щодо припинення аліментних зобов'язань у зв'язку з набуттям дитиною нерухомого майна є: (1) дотримання та контроль при припиненні права на аліменти усіх гарантій, якими наділений інститут аліментних зобов'язань; (2) встановлення та фіксування юридичних фактів для припинення аліментних зобов'язань; (3) встановлення порядку переходу/відчуження нерухомого майна; (4) забезпечення умов реєстрації права для набуття у приватну власність, що висувалися законом чи то договором; (5) забезпечення умов для утримання дитини за рахунок появи додаткових прав на здійснення права власності під час утримання майна; (6) визначення умов відносно правового режиму нерухомого майна дитини, набутого у зв'язку з припиненням аліментних зобов'язань; (7) встановлення порядку здійснення права власності такого нерухомого майна між дитиною та батьками (особами, які їх замінюють).

Список використаних джерел:

1. Аномалії в цивільному праві України: Навчальн.-практ. посібник. – 2-ге вид., перероб. та доп./ за заг.ред. Р.А. Майданика. – К.: Юстиніан, 2010. – 1008 с.

2. Антошкіна В.К. Договірне регулювання відносин подружжя: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2006. – 20 с.
3. Венедіктова І.В. Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві: монографія / І.В. Венедіктова. – К.: Юрінком Інтер, 2014. – 288 с.
4. Давыдова О. А. Правовое регулирование алиментных отношений в семейном праве РФ: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.03 – Гражданское право; Предпринимательское право; Семейное право; Международное частное право / О. А. Давыдова; Науч. рук. Л. Н. Кравцова. – Ростов-на-Дону, 2005. – 18 с. / Электронный ресурс. – Федеральный правовой портал (v.3.2): Юридическа Россия. – URL.: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=1201368>.
5. Договірне право України. Загальна частина: навч. посіб. / Т.В.Бондар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнєцова та ін.; за ред. О.В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 896 с.
6. Жилинкова И.В. Брачный контракт [Текст] / И. В. Жилинкова. – Х.: Ксилон, 2005. – 176 с.
7. Жилинкова И.В. Договорные отношения супругов [Текст] / И. В. Жилинкова // Весы Фемиды. – 1997. – 2 (№ 2-3 июль-август). – С. 28–31.
8. Замуракина Р.М. Договорно-правовые формы реализации права на жилище членов семьи: вопрос систематизации./ Электронный ресурс. – Бесплатный сервис для онлайн публикации «DocMe» – URL.: <http://www.docme.ru/doc/659060/rimma-mihajlovna-zamuravkina-assistent-kafedry>.
9. Звенигородская Н.Ф. Договор, соглашение, согласие в семейном праве: проблема терминологии и соотношения // Мировой судья. – М.: Юрист, 2011, № 6. – С. 13–15 <http://www.center-bereg.ru/d514.html>.
10. Звенигородская Н.Ф. Правовая природа ответственности по договорам, предусмотренным семейным законодательством // Бюллетень нотариальной практики. – М.: Юрист, 2006, № 6. – С. 26–27.
11. Звенигородская Н.Ф. Проблемы исполнения договоров, предусмотренных семейным законодательством: Май // Закон: Май. - М., 2007. – С. 77–82.
12. Звенигородская Н.Ф. Понятие и правовая природа соглашения об уплате алиментов // Актуальные проблемы правоведения. Научно-теоретический журнал. – Самара: Изд-во Самар. гос. экон. акад., 2004, № 3 (9). – С. 153–156.
13. Майданик Н.И. Преддоговорная ответственность в гражданском праве//Альманах цивилистики: Сборник статей. Вып. 1 / Под. ред. Р.А. Маданика. – К.: Всеукраинская ассоциация издателей «Правова єдність», 2008. – С. 92–117.
14. Мыхальнюк О.В. Семейно-правовые договоры и иные смежные договорные конструкции в Семейном праве Украины//Альманах цивилистики: Сборник статей. Вып. 6 / под ред. Р.А. Майданика. – К.: Альтера, 2015. – С. 326–341.
15. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України / За ред. В.М. Коссака. – К.: Істина, 2004. – 976 с.
16. Низамиева О. Н. Договорное регулирование имущественных отношений супругов. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Низамиева О.Н. - Казань, 1999. – 24 с.
17. Погрібний С.О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України: монографія. – К.: Правова єдність. 2009. – 304 с.

18. Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів: Верховний Суд; Постанова від 15.05.2006 № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-06>.

19. Рустамова Ю. А. Правовое регулирование алиментных отношений в Российской Федерации и проблемы их совершенствования: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.03 – Гражданское право; Предпринимательское право; Семейное право; Международное частное право / Ю. А. Рустамова; Науч. рук. И.А.Близнец. – М., 2002. – 24 с. / Электронный ресурс. – Федеральный правовой портал (v.3.2): Юридическая Россия. – URL.: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=107610>.

20. Розгон О. Особливості договору про припинення права на аліменти для дитини у зв'язку з передачею права власності на нерухомість [Текст] / О. Розгон // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2013. – № 6. – С.138-144 Електронний ресурс. – Юридичний Радник. – URL.: <http://yurradnik.com.ua/stati/d0-be-d1-81-d0-be-d0-b1-d0-bb-d0-b8-d0-b2-d0-be-d1-81-d1-82-d1-96-d0-b4-d0-be-d0-b3-d0-be-d0-b2-d0-be-d1-80-d1-83-d0-bf-d1-80-d0-be-d0-bf-d1-80-d0-b8-d0-bf-d0-b8-d0-bd-d0-b5-d0-bd-d0-bd-d1-8f/>.

21. Сімейне право України: Підручн. / За ред. Ю.С. Червоного. – К.: Істина, 2004. – 400 с.

22. Таш'ян Р.І. Договір про припинення права на аліменти для дитини у зв'язку із передачею права власності на нерухоме майно // Проблеми законності: Академ. зб. наук. праць / Відпов. ред. В.Я. Тацій. – Харків: Нац.юр.акад. України, 2010. – Вип. 110. – С. 64–73.

23. Тімуш І.С. Поняття та правова природа ризикових договорів у цивільному праві / І.С. Тімуш // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія ПРАВО. Випуск 21. Частина II. Том 1. – 2013. – С. 282–285.

24. Фурса С.Я. Шлюбний контракт в нотаріальному процесі / С. Я. Фурса // Право України. – 05/2002. – № 5. – С. 55–62.

25. Харьковская цивилистическая школа: антология семейного права: монография / В.К. Антошкина, И.В. Жилинкова и др.; под общ. ред. д-ра юрид. наук, проф. И.В. Спасибо-Фатеевой. – Харьков: Право, 2013. – 240 с.

26. Харитоновна О.І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії): Монографія. – Одеса: Юридична література, 2004. – 328 с.

27. Чашкова С.Ю. Система договорных обязательств в Российском семейном праве: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.03 – Гражданское право; Предпринимательское право; Семейное право; Международное частное право / С. Ю. Чашкова; Науч. рук. Е. А. Чефранова. – М., 2004. – 22 с. / Электронный ресурс. – Федеральный правовой портал (v.3.2): Юридическая Россия. – URL.: <http://law.edu.ru/script/cntSource.asp?cntID=100088131>.

28. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В.І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т.І. Бегова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького – Х.: Право. – 2011. – Т. 1. – 656 с.

29. Цивільне право України Підручник: У 2 т. / Борисова В.І. (кер. авт. кол.), Баранова Л. М., Жилинкова І.В. та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В.Л. Яроцького. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – Т. 2. – 552 с.

30. Цивільне право України: підручник / За ред. проф. Бошицького Ю.Л. та проф. Шишки Р.Б. (кер.авт.кол.), Загальна частина. – К.: Видавництво Ліра – К., 2014. – 760 с.

31. Ярков В.В. Юридические факты в цивилистическом процессе / В.В. Ярков. – М.: Инфотропик Медиа, 2012. – 608 с.

УДК 349.22

Тиха Аліна Павлівна,
аспірант кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ТЕ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ І ЗМІНИ ЗМІСТУ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

У статті проаналізовані питання, що пов'язані з центральним інститутом трудового права - трудовим договором. Без цього правового феномену фактично неможливо уявити трудове право як галузь і, відповідно, науку трудового права. Авторка акцентувала увагу на окремих питаннях визначення і зміни змісту трудового договору.

Ключові слова: трудовий договір, зміст трудового договору, зміна трудового договору.

Tichaya A.P. Problems of determination and change of maintenance of labour contract. *In the article the analysed questions which are related to the central institute of labour right - labour contract. Without this legal phenomenon it is actually impossible to present a labour right as industry and, accordingly, science of labour right. An author accented attention on the separate questions of determination and change of maintenance of labour contract.*

Key words: labour contract, maintenance of labour contract, change of labour contract.

Тихая А.П. Проблемы определения и изменения содержания трудового договора.

В статье проанализированные вопросы, которые связаны с центральным институтом трудового права - трудовым договором. Без этого правового феномена фактически невозможно представить трудовое право как отрасль и, соответственно, науку трудового права. Автор акцентировал внимание на отдельных вопросах определения и изменения содержания трудового договора.

Ключевые слова: трудовой договор, содержание трудового договора, изменение трудового договора.